

Namn att minnas

Göran Gentele

»Fan må vara teaterdirektör!» utropade redan Sjövall i Blanchés »Ett resande teatersällskap» och många, för att inte säga otaliga är de svenska teaterdirektörer, som sedan dess haft lust att instämma med honom. Inte minst gäller det våra operachefer. De har i allmänhet gått om inte obedda till, så dock otackade från. Detta är ett fenomen som vid det här laget nästan förefaller korrelerat till operachefskapet som sådant, eftersom det inträffar fullkomligt oberoende av innehavarens kompetens. Också mycket framstående operachefer – och vi kan trots allt visa upp ett par sådana – har blivit föremål för en anmärkningsvärd brist på uppskattning.

Riktigheten i salig Sjövalls iakttagelse har Göran Gentele fått besanna. När han efter sex års på det hela taget mycket framgångsrikt chefskap för Stockholmsoperan skulle få sitt förordnande förnyat hände ingenting. Vecka efter vecka gick utan att regeringen fattade något beslut. Beskäftiga individer nötte trapporna i utbildningsdepartementet. Insinuanta artiklar dök upp i pressen, det tisslades och tasslades bakom kulisser och i kanslikorridorer, och under tiden undergrävdes Operans arbetsmoral och omöjliggjordes dess planering för den kommande säsongen. Skandalen tog till sist sådana proportioner att operastyrelsens ordförande, Folksam-chefen Seved Apelqvist, ett av socialdemokratiens bästa huvuden, offentligt gick till angrepp mot utbildningsdepartementet för dess exempellösa beteende. Först då bekvämade sig regeringen motvilligt till att förnya Genteles förordnande.

Nu har Göran Gentele fått sin revansch. Bland ursprungligen ett sjuttioal kandidat har han, chefen för den lilla perifera Stockholmsoperan, utsetts till chef för en av världens största och mest uppmärksammade operascener, Metropolitan i New York. Motiveringen var i all enkelhet den att Stockholmsoperan under Genteles ledning producerar de bästa operaföreställningarna i samtiden. Den utmärkelse vår Opera i Genteles person här-

igenom fått motta är utan motstycke. Aldrig tidigare i det svenska musiklivets annaler har det inträffat att en svensk anförtröts en så central uppgift i det internationella musiklivet. Detta bör inte bara vara en källa till stolthet och glädje för alla musikintresserade svenskar, det bör också vara en tankeställare för vår nådiga regering. Vid det här laget kan inte ens klåparna på utbildningsdepartementets kulturavdelning – ty det lär faktiskt finnas en sådan – undgå att inse vilken utomordentlig tillgång Göran Gentele varit och är för vårt kulturliv.

När han mottog anbudet om chefskapet för Metropolitan hade Gentele slutgiltigt och så att säga egenhändigt infriat det bragelöfte han avgav när han år 1963 utsågs till chef för Kungl Teatern efter att under en tioårsperiod ha meriterat sig för befattningen med en lång rad lysande insceneringar på vår Opera. »Vi ska konkurrera med världen och inte med oss själva», förklarade han då. »När våra unga stjärnor sjunger ska det inte vara som Metropolitanstjärnor utan som Stockholmsstjärnor.» Han har hållit detta löfte. Under hans chefstid har Stockholmsoperan eftertryckligt och slutgiltigt placerats på den musikaliska världskartan. Det har skett dels genom en serie framgångsrika utländska gästspel av hela Operan, senast i samband med världsutställningen i Montreal (ett gästspel som fö skulle fortsatts på Metropolitan om inte »operastrejken» i New York kommit emellan), dels av enskilda artister. Alltifrån Birgit Nilsson och Nicolai Gedda fram till Berit Lindholm och Helge Brilioth har det varit Stockholmsstjärnor, som spritt glans över det svenska namnet, inte Metropolitan- eller Bayreuthstjärnor. Bayreuth har tvärtom, inom parentes sagt, på senare år börjat kallas en filial till Stockholmsoperan. Och nu har Göran Gentele alltså även personligen bekräftat sitt löfte: han är själv den senaste i raden av de stjärnor, som skall förgylla upp Metropolitan och tar därmed en högst individuell revansch för det utelivna gästspelet – som mycket väl kan tänkas komma till stånd under hans chefstid.

Göran Genteles karriär har varit brokig, men ändå konsekvent. Mot slutet av 30-talet – han är född 1917 – lämnade han Stockholms Högskola med en fil kand på fickan för att ägna sig åt teatern. Alltsedan ändå späda år hade han haft utpräglade artistiska ambitioner, livligt stimulerade under uppväxttiden i en gammal stockholmsk kulturmiljö. Han härstammar från familjer, hos vilka rik begåvning förenats med starkt temperament och en något bohemisk läggning, som tar sig uttryck i uppenbar motvilja mot det konventionella. Som pojke hade Göran Gentele bland annat sysslat med musik och spelat fiol men kom till sist underfund med att det var scenkonsten som lockade honom mest.

Han prövade in på Dramatens elevskola och blev småningom antagen. Redan då var han på det klara med att han helst ville ägna sig åt regi, men var fast besluten att lära sig yrket från grunden genom att först utbilda sig till skådespelare. Hans kloke och förstående chef, Ragnar Josephson, insåg snart att det fanns skäl att låta honom försöka sig som iscensättare. Sitt definitiva genombrott som teaterregissör fick han när han 1950 satte upp Calderons »Hus med dubbel ingång» på Dramatens stora scen – en succé som han nyligen haft nöjet upprepa genom sin iscensättning av Hilding Rosenbergs operaversion av pjäsen. Redan innan hade han gjort sig ett namn som filmregissör, vilket resulterat i en rad briljanta filmkomedier – Gentele hör till de ytterst få svenska filmregissörer som har modet och förmågan att vara rolig.

Från Dramaten lånades han över till Operan för att sätta upp Menottis »Konsuln». Efter denna dynamiska, förtätade, expressiva föreställning stod det klart att Gentele inte bara var en mycket begåvad regissör i allmänhet utan också att han hade en utpräg-

lad specialbegåvning för operaregi, vilket är betydligt ovanligare. Han hade kommit till Operan för att stanna, till en början som förste regissör, efterhand som chef. Sin – som vi sett – allt annat än lätta och tacksamma uppgift som operachef har han löst med stor skicklighet och smidighet. Han har förstått att kombinera Kungl Teaterns bästa traditioner med en rad friska och framsynta initiativ, som hållit repertoaren à jour med den allra senaste utvecklingen på operakonstens område inte minst genom ett fruktbarande samarbete med våra egna yngre kompositörer, författare och konstnärer.

Detta har givit Operan en alldeles ny goodwill eller rättare en goodwill i alldeles nya kretsar. Operan är inte längre en angelägenhet bara för den gamla stampubliken. Den har blivit en allmänkulturell angelägenhet. Det har blivit på modet i de mest skilda kretsar, inte minst bland ungdomen, att intressera sig för denna som det har påståtts föråldrade och förborgerligade konstform. Fråga är om Gentele kan åstadkomma samma mirakel med Metropolitan, vilket onekligen förefaller som en nästan övermänsklig uppgift. Men Gentele har teatern i blodet, han har kärleken till och förståelsen för opera som musikedramatik, han kan kombinera fantasi och omdöme med en numera betydande internationell erfarenhet, han kan konsten att entusiasmera och samarbeta, han är spirituellt, språkbegåvad och representativ. Och så har han, sist men inte minst, en hustru, rådgiverska, smakdomare och inspiratris som är lika klok som skön, vilket inte vill säga lite. Vem vet – kanske kommer han som den förste bland Metropolitanchefer slippa utropa vad han många gånger måste ha tänkt som chef för Stockholmsoperan: »Fan må vara teaterdirektör!»

G U

*Brandkontorets byggnad, ritad av
Tessin d. ä., är belägen i hjärtat av
Stockholm — vid Mynttorget*

225 ÅRS FÖRTROENDE OCH FÖRNYELSE

Att sedan 225 år tillbaka ha fastighetsägarnas förtroende, det vittnar om kunnande — och s
förnyelse. Som Sveriges äldsta försäkringsföretag kan vi därför erbjuda en tidsenlig försäkr
fastigheter i Stockholm med omnejd till låg kostnad.

Stiftat

år 1746

STOCKHOLMS STADS BRANDFÖRSÄKRINGSKONT

Mynttorget 4 - Telefon 23 41 60